

ברטל ז"ל

קשה לנו הפרידה היום מברטל. אמנם זה לא בא לנו במפתיע. ידענו על מחלתה הקשה ועל טיבלה, שהיא נשאה בגבורה גדולה. היא עשתה כל שאדם יכול לעשות במצב כדאי לא להיכנע לה. גם כשחזרה הביתה מהניתוח המשיכה לגלות ערנות ופעלתנות רבה והיה בכך משום ביטוי לאהבת החיים שהיתה גלומה בה. עד שלבסוף המוות הכריע.

אך למרות שידענו - קשה הפרידה. ואם יורשה לי להוסיף גם נימה אישית: קשה לי מאד לבשא במלים ספורות קשר חיים הנמשך עשרות בשנים, הליכה יחד בדרכים הקשות של דורנו, חריות משותפות עוד מהיותנו קרובים זה לזה בגולה, שמחת וצער שעברו עלינו במשותף. כאשר נקרעת חוליה אחת מתוך שרשרת זו של קשר החיים, שרב אין החליות הנותרות מה שהיו.

פגשתי את ברטל ואת ארטור בפעם הראשונה בעת מלחמת העולם השנייה באנגליה. היינו מהמעטים כל כך שהצליחו להימלט מהגיהנום הנאצי לפני השואה. ברטל הגיע לאנגליה כשהיתה בת 17 בלבד. ועוד לפני כן נאלצה להפסיק את לימודיה בעיר מולדתה, וינה, הלכה לדכשרה ושם גם פגשה לדאשונה את תורה לחיים, ארטור. ואולם למרות גילה הצעיר, היא לא היתה רק פליטה בעצמה, אלא גם מסיועת בכל ליבה לאחרים, צעירים ממנה. באותם הימים הגיעו לאנגליה עשרות ילדים יהודים, פליטים מגרמניה, אוסטריה וצ'כיה. נדמה לי, שלא היה מקרה בכך שעלית הנרד, אשר טרפלה בריכוזי ילדים אלה, השילה על ברטל וארטור את משימת הטיפול וההדרכה של ילדים אלה - וביניהם גם אחרים שנמצאים איתנו במעין צבי היום. מפיהם שמעתי לא פעם מה שאולי הציון הגבוה ביותר שאפשר לתת למדריכים בסיטואציה כזאת: ברטל וארטור היו לנו כאמא וכאבא.

אני עצמי הכרתי את ברטל רק שנתיים - שלוש מאות יותר. והדבר הודות בזכרונאי אולי יותר מכל הוא רצונה העז לעזור לזולת. מין דחף פנימי, אשר בודאי נבע משוב ליבה המיוחד, לשאול את עצמה כל הזמן, כיצד תוכל לסייע לאחרים. ועוד דבר מיוחד לא אוכל לשכוח מאותם הימים, דבר שזכרונו אולי כואב במיוחד דווקא בשעה זו - הרי היה זה צחוקה, שלא היה אלא ביטוי טבעי לשמחת החיים שלה.

בתכונות אלו ובמיוחד בנכונותה לעזור לזולת שוב נוכחנו כאשר הגענו ארצה. ברטל וארטור הגיעו כשנה לפנינו, אך הם היו הקולחים שלנו. שניהם עשו ככל האפשר, שנוכל לעבור בשלום את קשיי ההסתגלות לסביבה החדשה - וזאת למרות שהמעבר היה בודאי קשה מאד בשביל עצמה, ילדה שנקרעה מבית מבוסס באוסטריה, עברה תנאים פרימיטיביים למדי באנגליה ונאלצה עתה להסתגל לדרך חיים שונה לחלוטין, כאשר היא כבר בעלת משפחה ואם לשני ילדים, וכעבור שנים מעשות התרוסף להם בן נוסף. ואולי דווקא זה אשר הקל עליה. שכן ברטל היתה מסורה בכל ליבה ובכל נפשה למשפחה ובנתה קן משפחתי חם מיוחד במינו. הליכתה מאיתנו היא אבידה כבדה לכולנו, שהכרנו אותה בעבודתה המסורה, בחיי תורה, בתכונות אישיות. ולכן נוכל אולי להבין גם במשהו עד כמה קשה האבידה למשפחה.

רצה הגורל האכזר שגם לברטל וגם לארטור לא ניתנו חיים ארוכים. אך זכרונם לא יושכח מליבנו.

אשר מ. (זכרונם על יד הקבר)